

RICSEY EDIT

Tanár édesapám és tanítónő édesanyám (1956, 2016)

Ricsei Balázné, született Szabó Emma 1957-es naplója a február 8. és április 4. közötti napokból¹

LÁTÓSZÖG

Nagy selejtezést festéskor, költözéskor csaptunk, szerintem egy ilyen alkalommal tettem el ezt a kis naplót és apu verses füzeteit, nem is kereste később senki a családból. A rendszerváltás érlelődése idején kerültem át Gyomaendrődön a helyi gimnáziumba tanítani, akkortól idézgettem apu verseiből rendszeresen magyar-, történelem-, társadalomismeret- és ofőórákon, műsorokban. Majd néhányat közülük elküldtem a Taní-tani és a Bárka című folyóiratoknak, és ott meg is jelentek.

A naplóból eleinte a „két kis buti nem sejt semmit” kifejezés maradt meg bennem, míg aztán kamaszként felidézve a gyermekként látottakat, rá nem jöttem, hogy anya annakidején a piszkos ruhákon a verés véres nyomait kereste. 2006-ban a versek mellett szerettem volna megjelentetni a naplót is, de édesanyám ellenezte, azt mondta: ez túl személyes, önmagának írta. Most, két évvel halála után (aput 1998-ban veszítettük el), mégis a közzététel mellett döntöttem, mert meggyőződésem, a hiteles személyes emlékek nélkülözhetetlenek a múlt megértésében.

Hajdúnánáson 1957. II. 7-én az esti órákban vitte el édesapámat, Ricsei Balázst, az Állami Fiúiskola igazgatóját két rendőr a helyi rendőrségre. Aznap már hívták telefonon az iskolában valahonnan Debrecenből, hogy tünjön el, mert keresik, de ő úgy vélte, nem csinált semmi olyat a forradalom alatt, ami miatt bujdosnia kellene. Épp vacsoráztak volna, apu húga, Ricsey Valéria és férje, Szabó Zoltán (ekkor Debrecenben, majd 1958–65 között Hajdúnánáson a gimnáziumban tanárok) vendégségben voltak nálunk, a családi emlékezet megőrizte a menüt is – gulyásleves és szilvalekvárral, dióval, mákkal, túróval töltött fánk. Aput már enni sem engedték, majd csak édesanyám, Szabó

Ricsei Balázs és Szabó Emma esküvői fotója 1950-ből

¹ Az írást 1956. október 23. 60. évfordulójára emlékezve közöljük. Az egykori naplóban rögzített történet szereplői majd mindannyian pedagógusok, ahogy a kézirat tulajdonosa, közvetítője, s egyúttal a magyarázatok megfogalmazója is. Az írásban mégis szinte semmi iskola, semmi pedagógia. Másfelől pedig, ha nem ismerjük ezeket a történeteket, nem érthetjük meg az elmúlt hatvan év pedagógiatörténetét sem. Ricsei Balázs egykori szorongatattása Ricsey Edit tegnapi tanóráin is átderengett, s fájdalma az iskola levegőjében ma is kimutatható. (A szerk.)

Emma tanítónő vihették neki ennívalót az állomásra, ahol apu már csak bilincsen vacsorázhatott. Mivel nem mondták meg, hogy hová viszik aput, ezért keresztapám, Szabó Zoltán felszállt a vonatra, s követte őket a debreceni Kossuth utcai börtönig.

A Napló egy MNOSZ

5606-os számú négyzetláncos kék fedelű füzet, ára: 1.30 Ft, amelynek **Vázlatok** a címe édesanyám írásával. Az első hat nap ceruzával, a többi (még mártogatós!) tollal íródott.

II. 8. Elment

Vali. Itt maradtam egyedül.

Vázlatot kellene írni (esténként

vázlatírással

készült a másnapi óráira), **de azt hiszem, soha nem lesz türelmem hozzá.** Ma döbbsent

csend fogadott a nevelőiben. Mindenki

biztat, hogy hazajössz, de nekem nagyon rossz

érzéseim vannak. Olyan nyugtalan vagyok. Biztos bántanak.

De nehéz lesz ez a 72 óra! Majorné (férje

később említve a négy feljelentő között)

kérdezte, hogy mit gondolkodok, vajon ki vitetett el? Én feleltem, hogy a katonai

parancsnokság. Aranka (kartársnő) szerint

ők is benne vannak.

Csak ne bántsanak. Szörnyű még rágondolni is.

rint 15 év is lehet belőle. És ez a két gyerek itt viháncol. Két kis buti nem sejt semmit. A tantestület teljesen fel van

bolydulva. Laci bácsiék benn voltak Ladányival

(kartársak) **édesapánál.**

(Szabó Károly tanár,

Debrecen; a debreceni

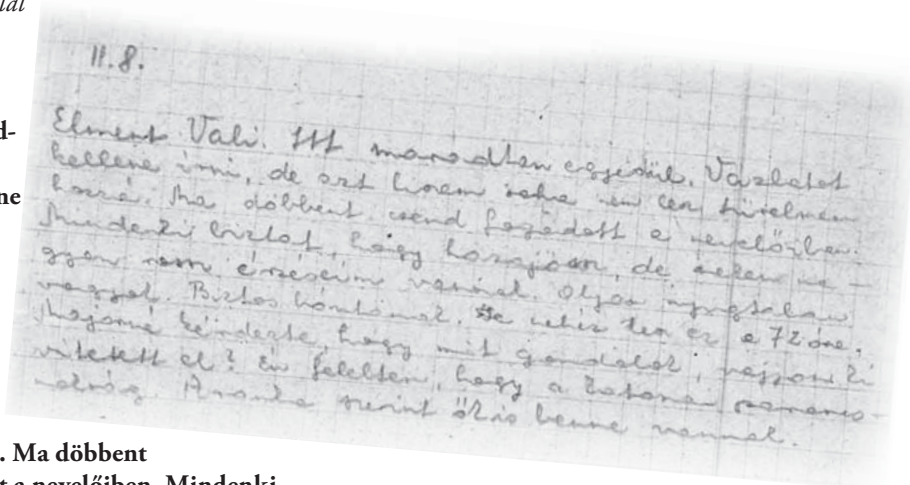
képzőben iskolatársak

voltak.) **Majd ő utánanéz, hogy mi sor-**

sod lehet. Csak ne bántsanak. Szörnyű

még rágondolni is. Lesz-e házkutatás?

(1956 decemberében már volt egy házkuta-

tás, fegyvert kerestek, de nem találhattak,

nem volt. Hajdúnánáson a rendszerváltás

után egy Hazajáró ünnepség alkalmával

az 1956-ban még könyvtáros kislány visz-

szaemlékezésében mesélte, hogy az esemé-

nyek alatt R. B. a könyvtárt bújta, hogy

ilyen forradalmi helyzetben a régiak mit

csináltak.) **Lehet, még ezeknek az idegen**

könyvek is rosszat jelentenek! (R. B.

már sárospataki képzős diákként az idegen

nyelvek után érdeklődött, ez a szenvedé-

lete végéig megmaradt.)

Lecsukom szemem, agyam már kábul:
titok az élet, titka csodás,
lelkembe folyton-folyvást aláhull
száz tündérszárnyú álomvarázs.²

II. 10. Anikó és Hugli lázas (gyermekük – Anna /1951/ és Edit /1953/). **Ágyban fekszenek. Paulai szerint nincs baj.** (Orvos. Recsken, Tiszalökön töltött pár évet, mert Budapesten a főorvosi állása kellett valakinek. Sajnos a szabadulása után hamar meghalt, felesége kartársnő. Anikó asztmájának nagyszerű szakembere. *Az ő sorsának elmesélésekor hallottam először a „soba, sehol, senkinek” mondatot. Úgy 12 éves korom körül értem meg az ilyesmikre.*) **De mit is mondana, mikor ilyen borzalmas állapotban vagyok. Hátha holnap este jössz. Addig csak kibírom.**

II. 11. Javulnak. Kívülről várlak, hogy jössz, de nagyon félek. Ma 7 éve esküdtünk. Sírok mindig.

II. 12. Nem jöttél. Talán holnap be tudok menni. (Nánásról Debrecenbe.) **Tibi** (Kozma Tibor kartárs) **teljesen odavan. Rámaradt a vezetés. Azt mondja Baba** (felesége; tanítónő, a református kántor lánya, emiatt a pártbizottságról mindig visszadobták a jó munkájáért való kitüntetési próbálkozásokat), **azóta nem aludt egy cseppet se. Na, én se.**

II. 15. Szerdán bementünk. Anyu sokat sír, de büszke rád. Szegény Anyu azt hiszi, hogy a fia egy virtikli forradalmár volt. (Két fia is érintett volt. R. B. öccse, Ricsey Géza azért úszta meg az egyetemről való kirúgást, mert a tüntetés napján

elaludt, s a rendőrséggel körbevett egyetemre nem engedték be, hiába bizonygatta, hogy ő az egyik szervező. A Ricsey-család y-nal írta a nevét, de a személyi igazolvány bevezetésekor /1955/ ezt a „nemesi csökevényt” néhányuknál nem fogadta el a hivatal, ezért lett ez változó írásmód egy családon belül.) **Hát én megnyugtattam, hogy cseppet se lennék büszke pl. 15 évre. Édesanyáméknál** (Szabó Károly tanár és Szilágyi Erzsébet tanítónő volt Debrecenben. Szabó Emma mindig büszke volt családi gyökereire: édesanyja érmelléki kántortanítók, édesapja hajdúk és debreceni civis polgárok leszármazottja)

igen nyomott a hangulat. Egyetlen dolog, mit lehetne tenni.

Csütörtökön egész délelőtt ott ücsörögtem a rendőrségen a tiszta ruhával. Végül egy el-lenszenves százados azt mondta, hogy Pestre

vittek és tűnjek el. Zoli azt mondja nem igaz, mert 14-én még ott van a neved az ebédjegyzéken. Édesapámnak azt mondták, hogy valószínű internálnak és 3 hónappal megúszod. És ilyen hangulatban ki kellett jönnöm! A lányokat benn hagytam. (Az egész család összetartott: Debrecenben a Darabos és az Úszó utcában laktak a nagyszülők, a 2 kisunokára mindig az éppen ráérő családtag vigyázott.) **Nem bírok itthon lenni. Anyja** (Nyakó Jánosné, Daróczi Erzsébet tanítónő, barátnő beceneve. Mivel az ő családjában volt egy rokon, aki csendőr volt a háború előtt, emiatt ők is a kor üldözöttjei) **eljött és hív hozzájuk. Milyen rendes emberek vannak körülöttem, csak most látom. Megyek is.**

² Részlet Ricsei Balázs: *Nyíregyházi levelek* című verséből (1946)

II. 19. (Innen tollal írva) **Szombaton beutaztam. Anyuék** (Balázs Karolin, R. B. édesanyja. Eredetileg a család egy kicsi beregi faluban, Barabásban élt, a négy gyerek taníttatása miatt költöztek először

Dombrádra – közelebb Sárospatakhoz –, majd Debrecenbe. Mindannyian tanárok lettek) **azzal fogadtak, hogy itt** (Debrecenben) **vagy, elvették a fehérneműt. Legalább**

egy órahosszát sírtam a piszkos holmid tetején. Nem véres, nem bántottak (az 1950-es évek rendőrségi túlkapásairól bőven voltak ismereteik). **Jaj, kicsim, csak egy percre láthatnálak! 17-én, vasárnap felpakoltunk Anyuval. Azt mondják, vasárnap lehet látogatni. Egész délelőtt ott ültünk, Anyu minden egyenruhást megszólított, könnyörgött. Azt mondták, nem is vagy ott, mert azt nem mondják meg, hogy ki hol van. Elhatároztam, hogy maradok hétfőn is és engedélyt kérek, hátha láthatnálak. Hétfőn reggel én magam akartam jönni, de Anyu is jött. Mentünk fűhöz-fához. Mennyi érzéketlen embert láttam! Végre egy százados meghallgatott. Telefonált ide-oda. Délután 3-ra rendelt bennünket. Végre találkozhattunk. Hugi el is dicsekedett:**

Apu piros tanácsházán dolgozik. Anikó beállt egy jópofa katona mellé őrségbe. Anyu azt hitte, hogy bilincsben vagy.

(A hatéves Anikó emléke is ez: hátrattett kezű apját

bilincsben kísérték ki.) **Ne csodálkozz, hogy kentük** (Ricsей Imrének, R. B. édesapjának híresen jó bora volt, beregi módra Debrecenben is lett szőlője) **a rendőröket. Mi már mindet ismertük, tudtuk, kinek**

azt mondták, nem is vagy ott, mert azt nem mondják meg, hogy ki hol van

holnaptól kezdve nem tanítunk addig, amíg ki nem engednek

lehet, kinek nem. Mi lesz veled? Csak-hogy láttalak. Elég volna mindennap ennyi.

Ma Laci bácsi (Somorjai László testnevelő kartárs) **azzal fogadott, hogy men-**

nek a minisztériumba az ügyedben. Holnaptól kezdve nem tanítunk addig, amíg ki nem engednek. Persze mindenki énrám nézett. Ha bele-

egyezem és baj lesz, rám fogják. Olyanok ők, pláne Laci bácsi. Jó ember, de gyenge jellem. Megtiltottam mindent. Tanítsanak és kész. Édesapám (Szabó Károlynak sok ismerőse volt a debreceni és a megyei oktatásügyben még a református képzés időkből) **már mindent megpróbált Kígyósnál és Strebinél. Segítenek, mondták, de nem mernek, mondta édesapám. Hisz nekik is óriási kokárdájuk, karszalaguk volt! A tantesület boldogan lélegzett fel. Gyávák, de igazuk van!**

Nekem nem mesél titkokat, nem fecseg semmit a Duna. Csak úgy magában elmotyog, mint egy törődött, vén rima.³

II. 21. **Élünk csendesen. Veled vajon mi van? Még az iskolában csak megvagyok. Hoztak hozzám egy Papp Jóska nevű gyereket Tedejről. A dadogós rokona. Az apja börtönben van. Megétette részegen**

a Súlyom Irén apjával a pártkönyvét. Az asszonyt kiűzték a szülész női házából.

Rád is acsarkodik valami Uray nevű pasas. (Urai Gyula, a periratból kiderül, hogy állatorvosi szaksegéd, a forradalmi

³ Részlet Ricsей Balázs *A Duna* című verséből (1952)

időszak alatt az állásából ÁVH-s múltja miatt elbocsátották.) **Majd utánajárok, ki az.**

Böszörményből nem vitték el Biri Gábort. (Gyerekkori jó ismerős.) **A párt nem engedte. Hát igen. Ilyen csodát is hall az ember. Éjjel mindig sírok, nem alszom, csak úgy szendergek.**

II. 23. Tibi rohant, hogy Boros (Boros

Gyula, ugyanebben a perben felmentették) **írt Pestről a Kozma utcai gyűjtőhelyről. Fogalmam sincs róla, ki az a Boros, de szaladok haza. Semmi hír. Ma megyek be megint a két lánnyal.**

II. 25. Szombat este bementünk. Anyu sírva fogadott, hogy nem vagy itt. Már az étkezési lapon se voltál rajta csütörtökön. Nem mondták meg neki, hogy hova vitték. Na majd megyek én. Vasárnap egész délelőtt a rendőrségen ültem, de csak annyit tudtam meg, hogy elvittek és hamarosan értesítést kapok. Egész délután kézimunkáztam Edittel. (Sz. E. legkisebb – könyvtáros – húga, ő is sokat vigyázott a két lányra.) **Éspa (Szabó Károly családban használatos neve) **dühöng. Semmit nem tudunk tenni. Ma este tudtam meg, hogy Gulyás (?) is oda van és írt egy pesti gyűjtőtáborból.****

II. 26. Várom az értesítésed. Ma 9 éve ismertük meg egymást. (Szabó Emmát felvették a Testnevelési Főiskolára /a visszatartott területek mellúszóhajnokája volt/, de a kért élelmiszer-mennyiséget a szülei nem tudták teljesíteni, mert a háború elején Nagyváradra „hazaköltöző” családnak a meneküléskor mindene hátramaradt. Ezért

boldogan jelentkezett a Budára, a Cronin-villába meghirdetett sportvezető-képző táborba. Itt ismerte meg későbbi férjét, Ricsei Balázst, aki pedig Sárospatakon volt jó tornász.) **Bizony szomorú ismerkedési évforduló! Elővettem a leveleidet és azokat olvastam. Átolvasom az összeset, majd csak reggel lesz!** (R. B. Pesten volt katona, akkor írt sűrűn.) **Szeretlek Balázkám, ezt most különösen nagyon ér-**

zem. Bármi történjen is, felőlem nyugodt lehetsz.

(1978 körül még valamelyik börtön pecsétjével láttam egy nyílt postai lapot, amelyen apu felajánlotta, hogy váljanak el. Ekkor költöz-

tünk először saját házba az addigi albérletek és szolgálati lakások után, s nagy selejtezés történt.)

Kínokba dermedt, hunyó fáklyaként szitkot sem, imát sem nyög a szájunk, hideg lep el, erünkben hűl a vér, magunk leszünk s hörögvé kornyikálunk.⁴

II. 27. Bementem az irodába. Szokatlan csend. Az asztalodhoz kicsim nem ül le senki azóta, csak én. Pista bácsi (Bertók István gazdasági igazgató. Bán Ernővel és Somorjai László kartársakkal együtt Szabó Károly debreceni tanítóképzős társai voltak régen. Segítették az 1952-ben Hajdúnánáson a fiúiskolába „felülről” kinevezett Ricsei Balázs és felesége beilleszkedését) **is oldalt ült egy széken.** *(Most döbbenek rá, hogy húszéves korom körül nem véletlenül válhatott az erdélyi Farkas Árpád költő egyik verséből ez a pár sor számomra olyan kedves: „Elmém, hogy működjek, ne csak lásson, / tartottam csikóként parázson, / s lettem jó járása, kedve / végett a Tökély kiszemeltje...”*

⁴ Részlet Ricsei Balázs: *Virrasztó* című verséből (1956. május)

Sosem kapcsoltam ezt a verset eddig az apámhoz, csak a hasonló sorsú embereket védtem vele. Mert ma már egyértelmű, hogy egy régi hajdúvárosban a kívülről élükre helyezett 27 éves iskolaigazgatót nem fogadhatta lelkesedés. Viszont amikor apám kitett egy táblát az iskolájában, hogy név nélkül is lehet a hibáit ide írni, hogy tanulhasson belőle, vagy amikor az '50-es évek „bínei” (vallás, társadalmi származás) miatt üldözött kartársak mellett kiállt – elfogadták. Nem ezek az emberek jelentették fel.)

Látom fél szemmel, mindenki engemet les. Végre észreveszem, hogy papír van az asztalon. A fizetésedet letiltják febr. 15-től. Nem volt, aki átadja, hát gondolták, majd észreveszem. Bizony szörnyű, de engem korántsem érint annyira, mint gondolnák. Pénz nem számít. Talán anyyi mindig lesz, hogy nem fordulunk fel éhen. De mi lesz Veled?

II. 28. Ma 10 óra felé bementem az irodába. A kis előszobában megálltam. Kozma, Gyufa (kartársak) hangját hallottam. Csúnyán rakták valakinek, később kiderült, hogy Baranya (Baranyi Sándor, nánási lakodalmast tanított be a tantestületnek, R. B. volt a vőfély) van itt. Mind a ketten döngették az íróasztalt, a nevelőit kérdezzék meg, nem Kapusit (Kapusai Sándor, a katonai kiegészítő parancsnokság tiszthelyettese), Majort, meg az unokatestvérét, Urait. Tibin nem csodálkozom, de Gyufán igen. Eddig csak hallgattam.

III. 3. Semmi hír. Borzalmas. Legálább tudnám, hogy hol vagy. Délután Jancsiéknál (Nyakó János és felesége) füstöltünk. (Disznóvágás után.) Nagyon

nehéz nélküled. És ez a szörnyű bizonytalanság! Sokszor érzem, na nem bírom tovább. De még ezt se tehetem, nekem csüggedni nem lehet, hisz itt a 2 gyerek. Már 9 éve ilyenkor egész jóba voltunk.

Ilyen tájban takargattál be. De betakargatnálak most én is! Vajon érzed-e, hogy mennyit gondolok Rád?

III. 4. 10 órakor megkaptam lapodat. Nagy sokára sütöttük ki, hogy

hol van Tarcsa. Mindenki Köröstarcsára gondolt. Valaki aztán megkerítette nekem Séreit (?), ez elbeszélte, hogy mint áll a dolog, volt ott. Paulai bácsi is volt ott. Így most már egy kicsit el tudom képzelni. A csomagot Csuli (hivatalsegéd) vitte el feladni a postára az iskolából. És ez a hülye ált. isk. igazgatónak küldte. Ezzel jól megröhögtetett. Azt mondta, neki mindig az leszel. Először nevettem, mióta elmentél.

III. 7. Semmi különös nincs. Egy hónap letelt. Ki tudja, mikor jössz haza?

III. 9. 12 órakor kaptam meg leveledet. Mehetek hozzád!

III. 11. Szombaton (akkor még munkanap) mint a bolond, úgy kellett sietni, hogy a hármas vonattal el tudjunk menni. Veres Zolival (?) utaztunk. De messze is van Telkibánya! (Telenként itt siettek az iskolából a tanárok és a diákok, 1956/57 telén is, a család február elején jött haza, addig szénszünet volt!) Talán igaz se volt! Éjjel utaztam, nagyon fáztam. Reggel a Nyugatiban egy nő megszólított, hogy merre kell menni a Keletéhez. Kiderült, hogy csengeri vasutas felesége és ő is Tarcsára jön. Képzeld, én vol-

tam a vezető! A HÉV-ben szintén majd megfagytunk. A kalauznak legalább 5x mondtam, hogy szóljon, ha Kistarcsára érkezünk. Özönen voltak. A kalauz azt mondta: azt úgyis észre vesszük. Hát észre is vettük, mert mindenki kiszállt és szaladt. Szaladtunk mi is. Özön nép. Nagy rendetlenség. Egyik parancs a másik után. Ide állj, oda állj! Majd megfagytunk. A rendőrök rendületlenül veszekedtek. Mennyi ember! És milyen jól öltözöttek! A géppuskát felszerelték felénk csövel. (Sz. E. nem volt ijedős, a frontot a családjuk a bekerített Pesten egy Blaha Lujza tér melletti utcában élte át, a pincében Anikó húgával ketten tartották a lelket mindenkiben.) **Barátságos egy fogadtatás. És csak 3 percig beszélünk. Mikor kijöttem, csaknem összeestem a borzalmas fáradtságtól. Sokan össze is estek, elszédültek. Ennyi izgalom 3 percért. De sokat is szenvedünk édes szívem! Te benn, én kinn. Komisz helyzet, ilyenben még nem voltam. Anikó** (Szabó Anna Sz. E. középiskolai hűgő, a Gyógynevelési Főiskolán tanított, Ravasz László püspökéknél lakott albérletben, Ravasz Éva a barátnője) **nem is nagyon lepődött meg, amikor meglátott. Évával igyekeztek kedvre deríteni. Éva elbeszélte egyet-mást róluk is (Bibó István a másik Ravasz-lány férje). Hát igen! Vannak olyan családok, akik már hamarabb is megpróbálták ezt a kálváriát.**

Él, mert sír s mégis néma,
nem mondja mi a célja:
miért nem roppan össze,
miért nem fekszik a földre.⁵

Szaladtunk mi is. Özön nép. Nagy rendetlenség. Egyik parancs a másik után. Ide állj, oda állj!

III. 12. Láttam kicsim az arcodról, hogy nagyon szeretnél kinn lenni. Próbá szerencse. Elmentem először Szilágyihoz. (Szilágyi Gyula tanácselnök. Ő volt Hajdúnánáson a Forradalmi Bizottmány elnöke, R. B. a titkár. 1956-ban minden intézkedésük közös volt, jól tudtak együtt dolgozni.) **Nagyon érdeklődött az egészségi állapotod iránt. Semmi több. Nem tud semmit az ügyedről. Hallotta, hogy többen aláírtak egy jegyzőkönyvet, melyet a katonai parancsnokságon vettek fel. Ő nem írta alá. Mi a véleménye? Beteg és fáradt, nagyon megviselték az állapotok, gondolkodni sem igen tud. Tehát kiterő a válasz. Strebi szerint nem egyenes ember. Szerintem: fél.**

Mentem Varjashoz (Varjas Pál rendőr őrnagy, régi szociáldemokrata, R. B. egyszer jót beszélgetett vele a fejlődés egyéb lehetőségeiről, ezért még az irodalmi Bocskai Körbe is elhívta. Nincs ide írva, de azt mondta anyának akkor, hogy ő annyit tehetett, hogy a megyére vitték R. B.-t. Utólag megértette a család, hogy ez mit jelent: a járásnál félholtra verték a bevittet.) **Ő is „hallott” a jegyzőkönyvről, 2 zsidó is aláírta, az egyik Wiesel. Ő nem írta alá. Kapusi megesküszik, hogy a zsidóüldözésben is részt vettél. Ő nem volt ott, nem tud semmit. Tóth Lajost (gimnáziumi igazgató) is megsérthetted, mert nagyon ellened van. Szóval nesze semmi.**

(A történelem folyamata. Hajdúnánásról 1944 őszén az orosz csapatok mintegy 400 fő férfit vittek el, s alig tértek vissza közülük. Az oroszokat két orosz katonaruhába beöltöztet helybéli zsidó ember kísér-

⁵ Idézet Ricsei Balázs: *Biztató* című verséből (1956. október)

te házról házra. Ezért 1956-ban az érintett családok keresték az akkor együttműködőket, de keresték a begyűjtési osztály vezetőjét, meg egy dorogi és egy nánási rendőrt is. Utóbbi az '50-es években kulákokat ázott nyakig a földbe és a szájukba vizelt. Valóban voltak emiatt zavargások a városban, de ebben R. B. nem vett részt, sőt éjjel a megverteket bekötözni ment egy orvossal: az önbíráskodást elítélte, a törvényesség híve volt. Viszont szerkesztette a Nánási Híradót, az irodalmi megfigyelő Bocscai Körök valóban politizált, várták a változásokat az 1953-as fordulat után. A Bocscai Kör egy vitájában megfogalmazta, hogy a párt kiejtette a kezéből a vezetést, emiatt a Népfrontot látta inkább megoldásnak. 14

pontjukban az oroszok nélkül képzeltek el az ország fejlődését. Büneiért 2 év internálótáborot kapott. A témát Völgyesi Zoltán dolgozta fel doktori disszertációjában és a Mediárium 2007. 3–4. számában a 17-37. oldalon a következő címmel: EGY '56-OS „ÉRTELMI SZERVEZŐ” – A TÖRTÉNETI FORRÁSOK TÜKRÉBEN. Írásomat Ricsei Balázs emlékének ajánlom.⁶

III. 17. Edit (Szabó Emma húga) levelet hozott. Édesapa utánajárt sok mindennek. A Megyei Pártbizottság van nagyon ellened, tapogassam ki, hogy ki az, aki informálja őket. Biztatták, hogy 3 hónap múlva elengednek.

III. 18. Felhívtam a párttitkárt, hogy fogadna-e. Hát fogadott. Kértem a Párt segítségét a megmentésedhez. Ő új, ezeket a dolgokat még Fazekas ismeri. (Fa-

zekas Jenő, a régi párttitkár, katonatiszt, aki már 1953-ban többször (az egyik alkalom pont a születésem napján, 1953. december 17-én volt) rá akarta R. B.-t beszélni, hogy menjen át a hadseregbe, s nagyon meg volt sértődve a többszöri visszautasítás miatt.) **Hallotta, hogy milyen rendkívüli műveltségű ember vagy. Sajnál, de belekeveredél az ellenforradalomba. „6 hónapra” internálnak, és mint jó elvtárs kerülsz ki onnan. Hallott a jegyzőkönyvről. Sőt alá is akarták íratni veled, de nem írta alá. Tud róla, hogy 4 tagú**

éjjel a megverteket
bekötözni ment egy
orvossal

pedagógus küldöttség járt a Pártban, hogy tüntessenek el Nánásról, mert addig itt nem lesz rend. Én ezt elmondtam a tantestületben. Persze csak a végét. Laci bácsi

hallott róla Lakatos Marcitól (?), hogy járt a pártnál Balázs ügyében Tóth Lajos, Major, Juhász (?) és naki?? Nemes Gyuszi. (Ő eddig barátnak tűnő kartárs.) Nagy purparlé lett erre.

A tetőket már belepte a dér,
s a házak háta furcsa, lisztféhér
púpként feszül a szennyes köd elé.
A vén ribanc nap képe céklalé.⁷

III. 20. Itt volt Boros Gyuláné. Helyes asszony. A női Ktsz vezetője. Kb. ugyanazzal vádolták az ő fiát is, aki vegyész-mérnök és véletlenül itthon volt, különben Pesten van. Nem tudom, egyáltalán ismertétek-e egymást? („A Ricsei Balázs és társai” koncepció perben még 3 főt vádoltak meg. Boros Gyulát az események alatt látta néhányszor R. B., de a további két vádlottat, kuláknak minősített gazdákat nem is ismerte.) **Megy ő is fűhöz-fához eredménytelenül.**

⁶ A dolgozat hozzáférhető: <http://epa.oszk.hu/01500/01515/00002/pdf/08.pdf> (2016. 11. 18.)

⁷ Részlet Ricsei Balázs: *Vibarban* című verséből (1956. november)

III. 22. Anikó (testvér, Bárczi Gusztáv kérésére 1950–53 között az Oktatási Minisztériumban a gyógypedagógiai szakterület oktatásszervezője volt, emiatt kapcsolatai szélesebb körűek) **küldött pénzt és biztatást. Kikeresték az irataidat. Kb. a tudott dolgokkal vádolnak, egyelőre 6 hónap internálás. Utána vagy hazaküldenek, vagy vádat emelnek ellened. Szörnyű. Megpróbál mindent.**

III. 25. Ma este itt várt egy kétségbeesett asszony. Tiszagyulaházáról vitték el az urát. Hazajött 2 gyermekével, megélhetése nincs, nem tudja, hol az ura. Azt kérdezte szegény, én honnan tudtam meg, hogy Te hol vagy. 15-én vitték be Polgárra, és orvos élesztette fel, úgy megverték. Ennyit tud. Vigasztaltam szerencsétlent.

III. 29. Ma megjött a leveled, hogy vasárnap mehetek. Nagy előkészületeket csináltam. Fáradt vagyok. Fekszem le.

IV. 1. Majd megfagytam kincsem, míg hozzád jutottam. De most 12 percet beszéltünk: pontosabban ordítottunk. Azt hiszem, még meg fogjuk emlegetni eze-

ket a csendes beszélgetéseket! Ha nem lett volna nálam az ócska kabátod, tényleg megfagytam volna. Anikó (ekkor is Ravaszéknál aludt) **nagyon aranyos volt.**

Ma alig tudtam tanítani. Olyan a termem, mint a búcsújáróhely. Csak szerettek Téged, hogy ennyire érdeklődik mindenki.

IV. 4. A felszabadulás ünnepét itthon töltöttük. Mikor ünnepeljük a megszabadulásod ünnepét?

„Édesanyámnak velünk, a két kicsi lánnyal, még Hajdú megyét is el kellett hagyni, így került a család Békés megyébe. Apu Kistarcsáról egyéni kegyelemmel szabadult 1958. október 17-én, más értelmiségekkel együtt. 1962 őszétől taníthatott, addig fizikai munkás, kubikus volt, endrödi ingázók vették be a csapatukba. Orosz és eszperantó nyelvet tanított (utóbbit UNESCO kísérletben), a rendszerváltás után németet is. Lányait mindenféle politizálástól féltette, ő maga a könyveihez menekült, újabb és újabb idegen nyelveket tanult meg – nyolc nyelvig jutott –, visszavonultan élt. 1961–62 körül sikertelenül próbálkozott a Tiszatájnál versei megjelentetésével.”⁸

⁸ Az idézet a családról, az ítéletről és a pedagógus házaspár további sorsáról tudósító írásból való: Ricsey Edit (2006): Ricsei Balázs versei elé. *Bárka*. 14. 5. sz., 35–36. (http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_200605.pdf)

A Kárpátok gerincén – Utunk kiindulópontja, az ukrán-lengyel határ mentén fekvő falvacská, Uzsock